

Lahjakkaasti

***Soitonopettaja lahjakkaan nuoren aikuisen
tukijana ja ymmärtäjänä***

Eeva Kukkonen

**Pedagoginen opinnäytetyö
Marraskuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) KUKKONEN, Eeva	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö			
	Sivumäärä 41	Julkaisun kieli suomi		
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka			
Työn nimi Lahjakkaasti, Soitonopettaja lahjakkaan nuoren aikuisen tukijana ja ymmärtäjänä				
Koulutusohjelma Savonia-ammattikorkeakoulu/ Kuopion Musiikki- ja Tanssiakatemia				
Työn ohjaaja(t) LIETONEN, Raija				
Toimeksiantaja(t)				
Tiivistelmä Tavoitteena oli omien kokemusten ja lahjakkuutta sekä nuorisoa käsittelevän kirjallisuuden pohjalta perehtyä soitonopettajan merkitykseen lahjakkaan nuoren aikuisen tukijana ja ohjaajana. Tavoitteena oli myös esitellä lahjakkuudesta mahdollisesti seuraavia ongelmia ja miettiä, miten ne voidaan havaita ja miten niitä voidaan ehkäistä. Perehdyin lahjakkuus-käsitteeseen erilaisten lahjakkuusmallien avulla ja niistä muutamia esittelemällä. Käsittelin myös joitakin lahjakkuudesta seuraavia ongelmia, joista mielenterveysongelmat, masennus, syömishäiriöt ja ahdistus nousivat suurimmiksi. Näiden ongelmien suurimmat ja todennäköisimmät syyt olivat ympäristön odotukset ja niiden aiheuttamat paineet sekä niiden ja nuoren omien odotusten väliset ristiriidat. Selvisi, että opettaja voi tunnistaa lahjakkuuden ja siitä mahdollisesti aiheutuvat ongelmat tarkkailemalla oppilastaan. Ongelmista viestii muutos esimerkiksi nuoren motivaatiossa tai ulkonäössä. Soitonopettajan mahdollisuudeksi selvisi omalta osaltaan ehkäistä näitä ongelmia mm. vaikuttamalla nuoren psykososiaalisten tarpeiden toteuttamiseen, motivoimalla, luomalla turvallinen soittotunti-ilmapiiiri sekä vähentämällä nuoreen kohdistuvia paineita ja odotuksia. Selvisi myös perfektionismin vähentämisen edesauttavan paineiden lieventämisessä ja ongelmien ehkäisyssä. Kävi ilmi, että opettaja ei voi poistaa lahjakkaan nuoren mahdollisia ongelmia, jotka saattavat tarvita jopa asiantuntijahoitoa, mutta hän voi auttaa nuorta ehkäisemään niitä sekä tukea oppilastaan lahjakkuutensa kehittämisessä.				
Avainsanat (asiasanat) lahjakkuus, luovuus, monilahjakkuus, mielenterveysongelmat, perfektionismi, musikaalisuus, motivaatio, nuori aikuinen				
Muut tiedot				

Author(s) KUKKONEN, Eeva	Type of Publication Pedagogic scholarly thesis	
	Pages	Language
	Confidential ☐ Until _____	
Title With talents, Music teacher as the supporter and understander of the young talented adult		
Degree Programme Savonia polytechnic/ Kuopio academy of music and dance		
Tutor(s) LIETONEN, Raija		
Assigned by		
Abstract The goal was to study the playing teacher's job to support and guide the young talented adult by using my own experience and some literature coping with youth and talents. One aim was to present the problems that might follow the gifts and talents and to think how those can be discovered and prevented beforehand. I got into the concept of talentedness through different kinds of talent categories and by presenting some of them. I also dealt with some of the problems that follow the talents. Mental problems, depression, eating problems and exhaustion were the main problems. The biggest and the most likely reason of these problems was the expectations of the environment and the stress that comes with those. The conflict between the environment's expectations and the young student's own expectations was also one of the problemcausers. It appeared that the teacher can recognize the talent and the problems possibly caused by that, simply by observing the student. The change for example in the young student's motivation and figure might tell something about the problems The music teacher can prevent these problems for example by carrying out the young student's psychosocial needs, motivating, creating safe playing environment and lowering the expectations and stress concerning to the student. I also found out that lowering the perfection of the student helps to prevent the problems and to eliminate the stress. Overall I found out that the teacher cannot absolutely eliminate the possible problems of talented youngster, but one can help the young student to prevent the problems and support the student to develop his talents.		
Keywords talent, creativity, multitalent, mental problem, perfectionism, musicality, motivation, youth, young adult		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	2
1 JOHDANTO	3
2 LAHJAKKUUS	5
2.1 Määritelmä	5
2.2 Lahjakuusmalleja.....	6
2.2.1 Gardnerin malli	6
2.2.2 Renzullin malli	7
2.2.3 Cagnen malli.....	8
2.2.4 Tannenbaumin malli.....	8
2.2.5 Sternbergin malli	10
2.3 Lahjakuuden kehittäminen ja sen esteet.....	10
2.4 Lahjakuuden mittaaminen	12
2.5 Lahjakkaan tunnusmerkit	13
3 LAHJAKKUUDEN HINTA	17
3.1 ongelmat	17
3.2 ongelmien merkit.....	21
3.3 Lahjakkaan erityisongelmat.....	22
4 LAHJAKKAAN TUKEMINEN	25
4.1 Motivaatio.....	25
4.2 Ongelmien ehkäisy	27
4.3 Tavoitteena tasapainoinen ja itsenäinen ihminen	29
5 OMAELÄMÄKERRALLISTA POHDINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ AIHEESTA MUUTTUNUT NUORUUS/LAPSUUS JA NYKYKULTTUURI	32
6 LOPUKSI	37
LÄHTEET	40
MUUTA KIRJALLISUUTTA	41

1 Johdanto

Tavoitteenani on omien kokemusteni sekä kirjallisuuden pohjalta pohtia soitonopettajan merkitystä lahjakkaan aikuistuvan nuoren oppilaan tukemisessa. Pohdin lahjakkuuden käsitettä yleensä sekä lahjakkuuden oppilaalle tuomia ongelmia ja rasitteita. Paneudun siihen, mitä merkkejä ongelmista voi olla eli miten ne voivat ilmetä eri yksilöillä. Soitonopettajan vaativa tehtävä on nähdä lahjakkuus ja sen tuomat ongelmat oppilaassa; miten sen sitten näkee kun kaikki oppilaat ovat yksilöitä ja reagoivat asioihin omalla tavallaan. Tämä onkin perehtymisen arvoinen aihe.

Työni henkilökohtainen tavoite on löytää ratkaisuja ja selityksiä lahjakkaan oppilaani ja hyvän ystäväni ongelmiin, jotka voivat johtua hänen lahjakkuudestaan monella alalla

Kirjoitan työni näkökulmasta ”minä soitonopettajana” , ”minä lahjakkaan nuoren aikuisen ymmärtäjänä” ja ”minä oppivana opettajana”. Pyrin löytämään mahdollisimman objektiivista tietoa aiheesta, mutta kuitenkin pyrin pitämään mukana myös oman näkemykseni ja omat kokemukseni. Tällä tavoin uskon työstäni olevan eniten hyötyä myös minulle itselleni. Uskon oppivani paljon niin itsestäni kuin lahjakkuudesta ja lahjakkaiden ongelmistakin.

Pohdin myös, mikä merkitys harjoittelulla on lahjakkuuteen ja mitä esteitä lahjakkuuden kehittymiselle voi olla. Myös motivaation merkitys lahjakkuuden kehittymiselle on pohtimisen arvoinen asia. Vaatiiko lahjakkuus suuren työn ja miten sen työn jaksaa/ehdii tehdä?

Kehittymistarpeeni opettajana on kyky ymmärtää erilaisia oppilaita ja nähdä heidän ongelmiansa ja henkilökohtaisen elämäntilanteensa vaikutus soitonopiskeluun. Kehittymistarpeeni ilmenevät kun mahdollisesti useallakin alueella lahjakkaan oppilaan ongelmat (ahdistus, stressi, masennus) alkavat näkyä soittamisessa. Täytyy osata nähdä mahdolliset merkit ajoissa ja osata tukea oppilasta oikealla , juuri hänelle sopivalla tavalla, mikä se sitten ikinä onkaan.

Kehittämistarpeita suhteessa työyhteisöön on mm. yhteistyön lisääminen, jotta syntyisi enemmän kollegoiden välistä kommunikaatiota, näin opettajat voisivat oppia toisiltaan eri tapoja tukea lahjakkaita opiskelijoitaan. Heidän tulisi keskustella keskenään vaikeista asioista. Voin omalta osaltani auttaa kollegoitani ymmärtämään lahjakkaiden oppilaiden vaikeuksia perehdyttyäni laajemmin tähän aiheeseen.

Aiheeni on hyödyllinen ja kannattava, koska tämän avulla opin, että lahjakkuudella on hintansa: sen aiheuttama taakka ja ongelmat, mitä moni ei vielä tiedä. Opin myös keinoja auttaa ja tukea lahjakasta kehittämään taitojaan vähemmän kuormittavasti sekä autan lahjakasta oppilasta tiedostamaan lahjakkuutensa, mikä mahdollisesti vähentää hänen ahdistustaan.

Aihe on ajankohtainen Suomessa, koska yhteiskunta vaatii kouluttautumista. Monialaisuutta arvostetaan työelämässä koko ajan enemmän, tämän vuoksi nuorilla on kovat paineet, ja he tarvitsevat soitonopettajansa tukea jaksakseen pitkäjänteisen soitonopiskelunsa suhteessa muuhun opiskeluunsa ja tulevaisuuden suunnitelmiinsa. Ajankohtainen aihe on nimenomaan omalla alallani ja omille opiskelijoilleni, koska musiikin harrastajat ja opiskelijat ovat usein lahjakkaita monella alalla. Heidän voimavaroja ja aikansa eivät riitä kaikkeen. Omalle kehittymiselleni opettajana tämä on ajankohtainen, koska oman oppilaani ikävät kokemukset lahjakkuuden tuomista ongelmista opettivat minua aiheesta ja antoivat valtavan tiedonjanon tutkia aihetta laajemminkin.

Opettajan työssäni aion tämän työni avulla kehittää ihmistuntemustani, lähinnä kykyäni ymmärtää yksilöiden erilaisuutta sekä kykyä tukea monilahjakkaita oppilaitani. Tämän pedagogisen opinnäytetyöni kautta opin, että soitonopettamiseen sisältyy muutakin kuin väärin äänen eliminoiminen; nimittäin kyky nähdä ja tukea jokaisen yksilön erityisominaisuuksia: ihminen siellä nuottitelineen ja soittimen takana.

2 Lahjakkuus

Jotta voitaisiin paremmin ymmärtää lahjakkaita oppilaita, on ensin hyvä ymmärtää, mitä on lahjakkuus. Tässä luvussa määrittelen lahjakkuuden, niin vaikeaa kuin se onkin. Lahjakkuuden käsitteeseen pääsee parhaiten sisälle tutkimalla eri lahjakkuusmalleja.

Perehdyn myös siihen, miten lahjakkuutta voi kehittää ja mitä esteitä sen kehittymiselle voi olla. Käsittelen myös lahjakkuuden mittaamista sekä esittelen lahjakkaan ihmisen piirteitä. Miten lahjakkaan ihmisen ylipäättään voi tunnistaa?

2.1 Määritelmä

Lahjakkuuden määritteleminen on hyvin vaikeaa, koska lahjakkuus on todella laaja ja monitahoinen käsite. Monesti lahjakkuus samaistetaan älykkyyteen, mutta monesti myös luovuuteen. Lahjakkuuden eri lajeiksi voisin jaotella vaikkapa matemaattisen lahjakkuuden, musikaalisuuden, luovuuden, sosiaalisen lahjakkuuden, lahjakkuuden käsitöissä ja kuvataiteissa jne... Näiden lisäksi voisi keksiä useita muitakin lahjakkuuden lajeja, ja näistä onkin tehty useita eri lahjakkuusmalleja, joista tulen myöhemmin tässä luvussa esittelemään tiivistetysti muutamia mielestäni tärkeimpiä.

Kari Uusikylä kirjoittaa kirjassaan ”Lahjakkaiden kasvatus”¹, että lahjakkuus-käsite on sidottu ajan henkeen ja yhteiskunnan arvostuksiin. Olen samaa mieltä, lahjakkuuteen liittyy mielestäni aina kulttuurinen puoli, esimerkiksi minä osaan soittaa käyrätorvea, mutta taidostani ei olisi hyötyä jos joutuisin asumaan jossain kehitysmaassa, siellä todennäköisesti lahjakkaana pidettäisiin henkilöä, joka osaa metsästää tai esimerkiksi parantaa sairaita.

Outi Raehalme taas määrittelee lahjakkuuden seuraavasti: ”Lahjakkuus on yksilössä olemassa olevan lahjakkuuspotentiaalin aktualisoimista, jolloin tiettyjen ehtojen

¹ Uusikylä 1994, 10

vallitessa lupauksesta tulee lahjakkuus”² Näistä ehdoista kerron enemmän Tannenbaumin lahjakkuusmallin yhteydessä.

2.2 Lahjakkuusmalleja

2.2.1 Gardnerin malli

Gardnerin esittämässä mallissa oleellista on se, että hän jakoi lahjakkuuden seitsemään eri intelligenssiin. Voitaisiin myös sanoa, että seitsemään lahjakkuuden lajiin, mutta yleisesti Gardnerin yhteydessä puhutaan ”intelligensseistä”. Näitä ovat kielellinen (lingvistinen), loogis-matemaattinen, avaruudellinen (spatiaalinen), musikaalinen, kehollis-kinesteettinen, kyky tulla toimeen muiden kanssa (interpersoonallinen) ja kyky ymmärtää itseään (intrapersonallinen).³

Tämä malli oli lahjakkuustutkimuksessa käänteentekevä, koska se oli ensimmäinen malli, joka laajensi lahjakkuuskäsitteen perinteisen lahjakkuus = älykkyys -käsitteen ulkopuolelle eli koskemaan muutakin kuin järkeilykykyä ja verbaalista lahjakkuutta.

Kielellistä lahjakkuutta tarvitsevat esimerkiksi kirjailijat ja opettajat, ja sitä on mm. luetunymmärtäminen sekä kirjallinen ja suullinen ilmaisu. Soitonopettajat tarvitsevat, ainakin oman kokemukseni mukaan, tämän intelligenssin alueelta lähinnä suullisen ilmaisun taitoa.

Loogis-matemaattista lahjakkuutta tarvitsevat varmastikin matemaatikot ja fyysikot, myös näiden aineiden opettajat.

Avaruudellista lahjakkuutta tarvitsevat esimerkiksi kuvanveistäjät ja insinöörit. Uusikylä mainitsee myös shakin pelaajat ja toteaa, että kaikki nämä tarvitsevat kyllä spatiaalista lahjakkuutta menestyäkseen, mutta eivät käytä sitä samalla tavalla.⁴

² Raehalme 1996, 149

³ Uusikylä 1994, 14, 66-69

⁴ Uusikylä 1994, 67

Musikaalista lahjakkuutta tarvitsevat muusikot ja soitonopettajat. Musikaalinenkin lahjakkuus sisältää eri osa-alueita, kuten esimerkiksi rytmitajun, sävelkorvan, kyvyn kuunnella ja erottaa harmonioita ja melodioita, musiikin esittämisen taidot tai vaikkapa säveltämisen.

Kehollis-kineettistä lahjakkuutta tarvitsevat urheilijat. Se on kykyä käyttää kehoaan ja sen osia esimerkiksi jonkin tehtävän suorittamiseen. Urheilijoiden lisäksi voisin olettaa muusikoidenkin tarvitsevan tätä lahjakkuuden lajia. Käyrätorvistin instrumentti on torven lisäksi koko keho. Jokaisen soittimen soittaminen, sekä laulaminen on hyvin fyysistä, eikä soitin soi hyvin ellei keho ole mukana soitossa.

Kyky tulla toimeen muiden kanssa on tärkeää lähes joka alalla, mutta erityisesti opettajat tarvitsevat tätä lahjakkuuden lajia. Interpersoonallinen lahjakkuus on myös kykyä ymmärtää toisia, joten soitonopettajille tämä on todella tärkeä intelligenssi samoin kuin esim. terapeuteille.

Kyky ymmärtää itseään eli intrapersoonallinen lahjakkuus on niinkään muusikoille ja soitonopettajille tärkeä intelligenssi. Tämä intelligenssi on oleellinen kaikille taidetta tekeville, esimerkiksi juuri muusikoille, kuvataiteilijoille tai vaikkapa kirjailijoille; kaikille, joiden täytyy osata tutkia sisintänsä ja tunteitaan ilmaistaakseen ne taiteen keinoin.

Gardnerin malli antaa mahdollisuuden oppilaan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Löytämällä oppilaan vahvat alueet ja niitä tukemalla tuetaan koko yksilön kehittymistä, ei vain hänen joitakin hyviä tai huonoja puoliaan.⁵

2.2.2 Renzullin malli

Renzullin lahjakkuusmallin perussanoma on se, että lahjakkuuden lajeja on paljon ja jokainen on omalla tavallaan lahjakas. Tässä mallissa on kolme elementtiä, jotka kuvaavat lahjakkuuden keskeisiä ulottuvuuksia. Näitä ovat keskitason selvästi ylittävä kyvykkyys, opiskelumotivaatio ja luovuus. Mallin mukaan lahjakkaita ovat ne, jotka

⁵ Uusikylä 1994, 69

kykenevät soveltamaan näiden kolmen tekijän yhdistelmää millä tahansa elämän alueella.⁶

Malli on hyvin kattava, se käsittää melkein kaiken, minkä voisi ajatella kuuluvaksi lahjakkuus-käsitteeseen. Uusikylän mukaan kattavuus on tämän mallin heikkous, koska se on hänen mukaansa laaja, luettelomainen ja epäteoreettinen. Uusikylä mainitsee, että mallia on kritikoitu paljon ja ehkäpä kritiikistä johtuen Renzulli korostaakin, että kaikkien elementtien ei tarvitse olla läsnä jokaisessa lahjakkuutta vaativassa tilanteessa. Esimerkiksi alisuoriutujat ovat lahjakkaita, vaikka heillä ei ole opiskelumotivaatiota ja urheilijat ovat lahjakkaita, vaikka he eivät tarvitse välttämättä luovuutta.⁷ Alisuoriutujilla tarkoitan tässä henkilöitä, jotka ovat jossakin niin lahjakkaita, että turhautuvat asiaa käsittelevillä tunneilla, eikä heillä ole motivaatiota kyseisen aineen opiskeluun. Arvosanat heillä ovat monesti todellista taitotasoa alhaisempia.

2.2.3 Cagnen malli

Cagnen mallissa lahjakkuus jaetaan neljään pääalueeseen, jotka ovat: älyllinen, luova, emotionaalinen ja sensomotorinen. Cagnen mallin mukaan ympäristö ja harrastukset vaikuttavat ratkaisevasti kykyjen kehittymiseen ja motivaatio kykyrakenteen kanssa vaikuttaa kiinnostuksen voimakkuuteen.⁸ Mallin voi tiivistäen määritellä siten, että yleisistä kyvyistä kehittyä ympäristön (perhe, koulu, esikuvat), persoonallisuuden (harrastukset, asenteet) ja motivaation vaikutuksesta erityiskykyjä. Ympäristö, persoonallisuus ja motivaatio ovat lahjakkuuden virittäjiä.

2.2.4 Tannenbaumin malli

Tannenbaumin malli kiehtoo minua esittämistäni malleista eniten. Tannenbaum jakaa lahjakkaat ihmiset neljään kategoriaan, joita ovat:

⁶ Uusikylä 1994, 45-47

⁷ Uusikylä 1994, 47-48

⁸ Uusikylä 1994, 50-51

1. Harvinaiset, arvokkaat lahjakkuudet, joista on aina pula; esimerkiksi lääketieteen lahjakkuudet, jotka tekevät elämän helpommaksi ja terveellisemmäksi.
2. Lahjakkuudet, jotka antavat muille iloa, mutta eivät ihmiskunnan hengissäpysymisen kannalta ole välttämättömiä. Tällaisia ovat esimerkiksi muusikot, taiteilijat ja kirjailijat.
3. Kiintiölahjakkuudet, joita tarvitaan tietty määrä modernin yhteiskunnan toimintojen turvaamiseksi. Nämä tuottavat palveluita rajallisille markkinoille, näitä ovat esimerkiksi lääkärit ja opettajat.
4. Erikoiset, ”hullut”, lahjakkuuden lajit. Esimerkiksi ihmelapset ja muut erikoisuudet, joita voi löytää vaikkapa Guinnessin Ennätysten kirjasta.⁹

Täytyy olla sopivat olosuhteet, jotta taitavasta tulee lahjakkuus. Tannenbaumin mallin mukaan lahjakkuudelle on viisi edellytystä ja lahjakkuuden kehittymiseen tarvitaan kaikkia näitä viittä, jotka ovat:

1. Yleinen älykkyys
2. Erityiskyvykkyys jollakin alueella
3. Sopivasti nonintellektuaalisia piirteitä (esim. motivaatiota)
4. Haasteita tarjoava ympäristö
5. Hyvä onni kriittisissä elämäntilanteissa

Tannenbaum on Uusikylän mukaan sitä mieltä, että luovuus on lahjakkuuden synonyymi, ja sen tunnistaa uusien ideoiden määrän ja laadun avulla. Uusikylä mainitsee myös luovuuden tuottavan harvinaisia ja arvostettuja inhimillisiä saavutuksia. Sen vuoksi luovuutta voidaankin pitää vaihtoehtoisena terminä lahjakkuudelle.¹⁰

On kiehtova ajatus, että lahjakkuuden kehittymisen edellytys on hyvä onni. Vaikka olisi kaikki muut edellytykset, mutta hyvä onni puuttuisi, niin ei kehity lahjakkuudeksi. Tuntuu hassulta ajatukselta, mutta kun lähtee tarkemmin miettimään vaikkapa omaa elämäänsä, niin useissakin tilanteissa onnella on ollut ratkaiseva merkitys. Esimerkiksi kannustavan aviomiehen tapaaminen tai opiskelupaikan saaminen ovat edesauttaneet minun lahjakkuuteni kehittymistä.

⁹ Uusikylä 1994, 52-53

¹⁰ Uusikylä 1994, 54-55

Raehalmeen mukaan Tannenbaumin malli käsittelee lahjakkuutta kehityspotentiaalina, joka joko kehittyy tai ei; se on olemassa jokaisessa yksilössä.¹¹ Tannenbaum jakaa Raehalmeen mukaan onnen neljään luokkaan, joista ensimmäinen taso on sattumanvarainen hyvä tai huono tuuri. Toisella tasolla ihminen vaikuttaa vähän aktiivisemmin hyvään onneensa. Kolmannella tasolla ihminen on hankkinut taustatietoja, ja onni kohtaa sen vuoksi helpommin. Neljännellä tasolla onni suosii yksilöitä, jotka erottuvat joukosta, ja tällä tavoin saavat onnen hymyilemään itselleen.¹² Tämä minuakin kiehtova ajatus onnen merkityksestä lahjakkuuden kehittymisessä ei koostu pelkästään sattuman vaikutuksesta, vaan onnenkin eteen voi tehdä työtä. Toisaalta taas pelkkä hyvä onni ei riitä, vaan täytyy olla myös muut lahjakkuuden edellytykset voimassa, jotta lahjakkuudella olisi oikeat olosuhteet kehittyä.

2.2.5 Sternbergin malli

Sternbergin kognitiivinen teoria jakaa lahjakkuuden kolmeen pääläjiin: analyyttiseen, syntetisoivaan ja praktiseen (käytännölliseen). Sternbergin mukaan lahjakkuutta ei voi kuvata pelkällä älykkyydosamäärällä. Analyyttinen lahjakkuus edellyttää kykyä jakaa ongelma osiin ja ymmärtää osien merkitys. Syntetisova lahjakkuus taas käsittää oivalluskyvyn, luovuuden ja intuitiivisuuden. Praktista eli käytännöllistä lahjakkuutta on se, että yksilö kykenee käyttämään analyyttistä tai syntetisoivaa kyvykkyyttään jokapäiväisissä tilanteissa.¹³

2.3 Lahjakkuuden kehittäminen ja sen esteet

Lahjakkuusmalleja tutkimalla on voitu havaita eräitä tekijöitä, joiden voidaan katsoa vaikuttavan lahjakkuuden kehittymiseen. Näistä tekijöistä voidaan mainita perimä, ympäristö (koti, koulu, ystävät), omat kyvyt, motivaatio ja luovuus, jota Tannenbaum

¹¹ Raehalme 1996, 27

¹² Raehalme 1996, 33-34

¹³ Uusikylä 1994, 55-56

ei kylläkään maininnut yhtenä lahjakkuuden edellytyksistä, vaan lähinnä lahjakkuuden synonyymina.

Uusikylä kertoo tasapainoisen kodin tuottavan parhaan tuloksen kasvatuksessa, jos tämä tukee lapsen omaa motivaatiota eikä aiheuta alistavaa pakkoa. Uusikylä kyllä myöntää esimerkiksi taiteilijoiden lapsuudenkokemusten olevan ahdistavia. Hänen mukaansa lahjakkaat ovat kokeneet koulun yhdentekeväksi tai jopa vastenmieliseksi.¹⁴

Tannenbaumin teoriassa mainituista lahjakkuuden edellytyksistä huolimatta voi lahjakkuuden kehittyminen estyä. Ympäristön odotukset ja niiden aiheuttamat paineet voivat olla esteenä nuoren lahjakkuuden kehittymiselle. Näistä odotuksista ja paineista kerron tuonnempana enemmän lahjakkuuden aiheuttamien ongelmien yhteydessä.

Uusikylän mukaan lasten ja nuorten rakkauden- ja turvallisuudentarpeet on tyydytettävä, jotta he pystyisivät kunnolla kehittämään lahjojaan. Nuoren täytyisi saada tuntea, että hänestä välitetään omana itsenään, ilman ehtoja lahjakkuudestaan huolimatta, ei vain sen vuoksi.¹⁵ Monelle voi tulla sellainen tunne, että hänestä välitetään vain lahjakkuuden ja hyvien arvosanojen vuoksi, vaikka se ei välttämättä olisikaan totta. Tämän vuoksi nuorelle pitää näyttää, että hän on tärkeä omana itsenään ja hänen mielipiteensä ja tekonsa ovat yhtä arvokkaita kuin muidenkin.

Soitonopettajana pitää kyetä neuvomaan nuorelle erilaisia tapoja harjoitella ja korostaa harjoittelun merkitystä soittotaidon kehitykselle. Kun nuori huomaa lahjakkuutensa, hänelle saattaa tulla käsitys, että hänen ei tarvitse harjoitella ja tämä kostahtuu myöhemmin. Nuorta ei saa patistaa harjoittelemaan vaan hänelle täytyy opettaa, että harjoittelu on hauskaa ja useista harjoittelutavoista hän voi löytää omansa tai soveltaa itselleen sopivan harjoittelutavan. Esimerkiksi aikataulun tekeminen voi joskus olla tehokasta vähän harjoittelevalle oppilaalle. Myös ohjelmiston muuttaminen voi tulla kyseeseen, jos oppilas kyllästyy; samoja asioita kun voi opetella niin monella eri tavalla.

¹⁴ Uusikylä 1994, 106

¹⁵ Uusikylä 1994, 138

Soittotuntitilanteesta on pyrittävä tekemään oppilaalle turvallinen, kannustava, ymmärtävä ja viihtyisä. Opettajan täytyy osata kuunnella nuorta ja ottaa vastaan hänen ideoitaan ja kannustaa oppilasta tuomaan omia ajatuksiaan ja ehdotuksiaan esiin esimerkiksi ohjelmiston ja tulkinnan suhteen. Opettaja voi antaa oppilaalle mahdollisuuden puhua kaikista häntä askarruttavista asioista, vaikka ne eivät soittoon suoranaisesti liittyisikään, koska näin hän näyttää oppilaan olevan tärkeä ja ymmärtävänsä oppilasta vähättelemättä hänen ongelmiaan. Juttutuokion jälkeen on aivan eri tunne lähteä soittamaan, ja todennäköisesti soitto on tehokkaampaa ilman mielessä pyöriviä asioita

2.4 Lahjakkuuden mittaaminen

Lahjakkuuden mittaamisessa käytetään usein erilaisia älykkyystestejä. Lahjakkuus useimmiten samaistetaan älykkyYTEEN. Siitä, onko älykkyys todella lahjakkuuden synonyymi, on monia mielipiteitä. Kuten Tannenbaumin lahjakkuusmallissa kävi ilmi, lahjakkuuden synonyymi voisi yhtä hyvin olla vaikkapa luovuus. Minä pidän niin älykkyyttä kuin luovuuttakin lahjakkuuden osa-alueena yhtälailla kuin esimerkiksi musikaalisuutta, jonka mittaamiseksi on erilaisia musikaalisuustestejä. Näiden testien luotettavuudestakin on varmasti yhtä monta mielipidettä kuin on testattavia ja testaajiaakin.

Uusikylän mukaan älykkyystesteillä voidaan osoittaa luotettavasti testattavan järkeilykyky tai kielellinen lahjakkuus suhteessa muihin. Häinkin toteaa, että lahjakkuutta on useita eri lajeja ja se, mitä lahjakkuuteen kulloinkin sisällytetään, on määrittelykysymys.¹⁶ Lahjakkuuden määritelmä riippuu ajasta ja yhteiskunnasta. Uusikylä toteaa, että älykkyystesteillä ei voi mitata esimerkiksi motivaatiota, luovuutta, tai vaikkapa kunnianhimoa. Hänen mukaansa se johtuu vain siitä, ettei testejä ole suunniteltu mittaamaan niitä, vaan tietyllä tavalla määriteltyä ominaisuutta eli älykkyyttä.¹⁷

¹⁶ Uusikylä 1994, 36

¹⁷ Uusikylä 1994, 42

En usko, että lahjakkuutta voi kokonaisuudessaan mitata luotettavasti millään testillä, sen sijaan lahjakkuuden eri osa-alueita, joita siis on hyvin monia, voidaan varmasti mitata omilla testillään. Esimerkiksi musikaalisuutta mittaamaan on kehitelty monenlaisia testejä. Suomessa on käytössä Kai Karman musikaalisuustesti, joka pyrkii määrittelemään sellaisen kyvyn, joka ei ole sidoksissa kulttuuriin tai riippuvainen yksilön aikaisemmista kokemuksista tai harjoittelusta.¹⁸ Jos halutaan mitata lahjakkuutta, pitää ensin valita minkälaista lahjakkuutta haluaa mitata, ja valita testaustapa sen mukaan. Kannattaa myös miettiä sitä, onko lahjakkuuden mittaaminen ylipäättään mielekäästä. Testien tulos voi nimittäin vaikuttaa itsetuntoon ja esimerkiksi testattavan testaushetkisestä terveydentilasta, väsymyksestä, keskittymiskyvystä tai muusta johtuen antaa virheellisen tuloksen. Näin ollen hyvinkin lahjakas voi alkaa pitää itseään todellisuutta huonompana testattavassa aiheessa. Itse en ehkä lähtisi ensimmäisenä tekemään oppilaalleni älykkyys- tai musikaalisuustestiä lahjakkuutta arvioidessani, vaan pyrkisin tarkkailemaan oppilasta, sillä lahjakkaan voi tunnistaa ilman testiäkin. Oppilaitokseen pyrkiessäänhän hän on kyllä jo mahdollisesti käynyt läpi musikaalisuustestauksenkin.

2.5 Lahjakkaan tunnusmerkit

Jokainen oppilas on yksilö. Mistä sitten voi tunnistaa lahjakkaan yksilön, kaikki kun ovat erilaisia? Yritän tässä tiivistää Renzullin¹⁹ laatimaa listaa lahjakkaiden tunnistamisesta. Lista käsittelee todennäköisesti lahjakkaita lapsia ja heidän kasvatustaan. Yritän tässä tulkita ja soveltaa sitä soiton opiskeluun ja soiton opiskeliin. Lista sisältää kymmenen pääkohtaa, joissa on useita alakohtia.

1.Oppiminen: Oppilaalla on epätavallisen laaja sanavarasto ja hän havainnoi innokkaasti sekä opiskelee itse omin päin, myös vaikeita asioita.

¹⁸ Anttila & Juvonen 2002, 76

¹⁹ Uusikylä 1994, 205-207

2. Motivaatio: Oppilas kyllästyy helposti rutiinitehtäviin ja tarvitsee vain vähän ulkoista motivaatiota. Hän pyrkii täydellisyyteen ja on usein itsepäinen. Hän on usein kiinnostunut oikeasta ja väärästä ja arvioi usein tapahtumia.
3. Luovuus: Oppilas on hyvin kiinnostunut monista asioista ja tuottaa paljon ratkaisuja ongelmiin. Hän fantasioi ja esittää mielikuvia sekä käsittelee ideoita monipuolisesti. Hänellä on kauneuden tajua ja hän on mielellään eri mieltä eikä pelkää olla erilainen.
4. Johtavuus: Oppilas on luotettava ja vastuuntuntoinen sekä osoittaa epätavallisen paljon itseluottamusta. Hän kykenee hyvään itseilmaisuuun ja on helposti ymmärrettävissä. Hän osallistuu moniin koulun ulkopuolisiin puuhiin kuten urheiluharrastuksiin ja kuoroihin. Hän kykenee yhteistyöhön eri ikäisten ihmisten kanssa ja näyttää nauttivan muiden seurasta.
5. Taiteellisuus: Oppilas haluaa mielellään osallistua taideharrastuksiin ja tuottaa ainutlaatuisia ratkaisuja. Hän keskittyy pitkän aikaa projekteihinsa, hän on innokas tarkkailija ja näkee usein mitä muut eivät näe. Hän on kriittinen omaan työhönsä nähden ja kehittää edelleen muiden ideoita kuitenkin kopioimatta niitä.
6. Musikaalinen lahjakkuus: Oppilas etsii tilaisuuksia kuunnella ja luoda musiikkia ja havaitsee musiikin nyansseja. Hän muistaa helposti melodioita ja toistaa ne tarkasti. Hän osallistuu innokkaasti musiikkiharrastuksiin ja soittaa jotakin musiikki-instrumenttia. Hän on sensitiivinen musiikin rytmille ja vastaa ruumiinliikkein sekä tuntee paljon erilaisia melodioita ja sävelmiä.
7. Kommunikoinnin ilmeikkyys: Oppilas käyttää ääntään ilmeikkäästi ja välittää informaatiota myös esim. ruumiin kielellä ja kasvon ilmein. Hän on innokas tarinankertoja ja käyttää puheessaan mielikuvitusta.
8. Draama: Kertoo helposti tarinoita omasta kokemuksestaan ja käyttää eleitä ja ilmeitä kommunikoinnissaan. Hän osallistuu roolileikkeihin tai improvisointiin ja hallitsee ruumiinliikkeensä poikkeuksellisen hyvin. Herättää usein kuulijoissa emotionaalista vastakaikua.

9. Kommunikaation tarkkuus: Oppilas puhuu ja kirjoittaa asiallisesti ja ilmaisee selvästi ajatuksensa ja tunteensa. Hän löytää monia tapoja ilmaista asioita niin että muut ymmärtäisivät sekä pystyy ilmaisemaan hienoja merkitysvivahteita sekä ideoita monin eri tavoin.

10. Suunnittelu: Oppilas kykenee arvioimaan, mitä resursseja tarvitaan tehtävän suorittamiseksi ja organisoi työn hyvin. Hän pystyy ottamaan huomioon, että yksityiskohtien tulee olla kunnossa, jotta myöhempikin edistyminen olisi mahdollista. Hän harkitsee erilaisia vaihtoehtoja tehtävän suorittamiseksi sekä kykenee ennakoimaan tarkasti mahdolliset ongelma-alueet. Hän osaa nähdä, mikä toiminnassa on ensisijaista sekä ymmärtää mm. aika- ja tilarajoitukset. Hän kykenee kehittämään järkevän suunnitelman ja toimintatavat sekä näkee erilaisia mahdollisuuksia saattaa työ loppuun.

Myös Annemarie Roeper on analysoinut lahjakkaan lapsen piirteitä²⁰. Yritän tässä esitellä niitä tiivistetysti sekä soveltaa oppilaaseen, joka on nuori aikuinen. Kommentoin lainauksia, mikäli tarpeen, jos en jotakin ole kommentoinut, olen sitä mieltä, että kyseinen lainaus pätee sellaisenaankin nuoreen oppilaaseenikin.

- ”*Lahjakkaan lapsen tunne-elämän ja älykkyyden kehityksessä on usein eroa.*” Myös lahjakas nuori on elämäkokemukseltaan ja tunne-elämältään ikänsä mukainen, vaikka olisikin jollain alueella tavallista lahjakkaampi.
- ”*Joskus lahjakkaasta lapsesta saattaa tuntua ikään kuin hänen olisi pakko tutkia maailmaa ja kaikkea, mitä hänen ympärillään on.*” Lahjakas nuori on utelias ja kiinnostunut tutkimaan aluetta, josta hän on kiinnostunut ja jos alueita on monta, hän haluaa olla mahdollisimman hyvä niissä kaikissa.
- ”*Lahjakas lapsi tarvitsee mahdollisuuden luovaan ilmaisuun*”... ”*kehittävät usein oman oppimismetodinsa, mikä saattaa erota kaikkien muiden tavoista.*” Niinikään lahjakkaalle nuorelle oppilaalleni täytyy antaa tilaa olla luova ja kokeilla omia tapojaan oppia asioita.
- ”*käyttää kommunikaatioon verbaalisia kykyjään toiminnan sijasta.*” Lahjakas nuori saattaa olla lahjakas verbaalisestikin, mutta luultavastikin musiikkia

²⁰ Uusikylä 1994, 209-210

opiskelevalla/harrastavalla nuorella kommunikaation välineenä toimii luonnollisimmin oma instrumentti ja näin ollen siis nimenomaan toiminta olisi verbaalista kommunikaatiota luontevampaa.

- *”Huomaa jos joku yrittää huijata häntä”... ” Ovat usein perfektionisteja, heidän on elettävä periaatteidensa mukaan.”* Lahjakas nuorikin huomaa jos opettaja tai hänen tavoitteensa eivät ole rehellisiä. Niinikään nuori on myös usein perfektionisti ja tämän vuoksi hänen tarmonsä, voimavaransa ja aikansa etenkin monilahjakkaana saattaa loppua kesken ja johtaa esimerkiksi ahdistukseen.

- *”Lahjakas lapsi tarvitsee sääntöjä ja rajoituksia sisäisen turvallisuutensa takia.”*

Näin myös lahjakas nuori. Hänen pitää tietää paikkansa ja hänelle on annettava tietty luova vapaus sopivissa turvallisissa rajoissa.

- *”Lahjakkaat tarvitsevat ymmärtämystä, sillä he tietävät olevansa erilaisia ja kärsivät tästä.”* Erityisesti aikuistuvat nuoret tarvitsevat ymmärtämystä tässäkin suhteessa.

- *”Lahjakkailla on usein erittäin hyvä muisti.”*

- *”Lahjakas lapsi rakastaa sanojen määrittelyä.”* Lahjakas nuorikin haluaa määritellä käsitteet niin, että hän ymmärtää ne täydellisesti.

- *”Lahjakkailla saattaa olla vähäisempi unentarve kuin muilla”* Usein kuitenkin nuoret ovat väsyneitä ja etenkin monilahjakkaat nuoret koska heidän täytyy ehtiä tekemään paljon monien harrastustensa ja opiskelunsa vuoksi.

- *”Lahjakkaat tarvitsevat aikaa olla yksin ja mietiskellä”*

- *”Useat lahjakkaat lapset ovat sosiaalisestikin lahjakkaita ja tietävät, kuinka tulla toimeen muiden kanssa. Poikkeuksiakin on!”*

- *”Lahjakkailla on usein kehittynyt huumorintaju. Vitsit ja sanaleikit huvittavat heitä, vaikka keskiverto lapsi ei tajuaisikaan niissä mitään hauskaa.”*

- *”Lahjakkaat oppivat usein itse lukemaan, oppivat omin päin yksinkertaisia matemaattisia käsitteitä ja ovat erittäin innokkaita oppimaan luonnontieteiden ja yhteiskuntatieteiden käsitteitä”* Tuntevani lahjakkaat nuoret ovat usein oppineet nämä ja pitävät näiden täydellistä osaamista elämän perustietoina ja usein heillä on lukiossa näissä aineissa hyvät arvosanat (ei kylläkään kaikilla). Lisäksi he haluavat omin päin opiskella lisää harrastuksistaan ja olla näissäkin lähes täydellisiä.

- *”Lahjakkaat ovat erittäin herkkiä.”* Niin lapset, nuoret kuin aikuisetkin.²¹

²¹ Uusikylä 1994, 209-210

3 Lahjakkuuden hinta

3.1 ongelmat

Lahjakkaat nuoret ovat usein erittäin herkkiä ja tuntevat itsensä erilaisiksi. Tästä syystä lahjakkuus - mitä moni voisi pitää lahjana ja pelkästään positiivisena asiana, jota pitää tavoitella - onkin heille monesti taakka ja aiheuttaa erilaisia ongelmia. Näitä ongelmia ovat mielenterveysongelmat, syömishäiriöt, perfektionismi, yhteiskunnan aiheuttamat paineet, motivaatio-ongelmat, alisuoriutuminen sekä psyko-sosiaaliset ongelmat ja niiden aiheuttama stressi. Nämä voivat olla esteenä lahjakkuuden kehittymiselle ja pahimmillaan johtavat syvään masentuneisuuteen ja jopa itsemurhaan.

Yhteiskunta aiheuttaa lahjakkaalle nuorelle paineita. Hänen voi olla vaikea valita omaa alaansa ja useat ”väärät” valinnat opiskelualan suhteen aiheuttavat epäonnistumisen tunteen ja masentuneisuutta. Monilahjakkaalla nuorella on useita aloja, joilla he ovat lahjakkaita ja yhden valitseminen sulkee muita pois ja näin tekee valitsemisesta vaikeampaa. Monesti lahjakkailla on ristiriitoja vanhempien odotusten ja oman tahdon välillä. Monesti musiikista tai kuvataiteesta kiinnostuneen nuoren vanhemmat kehottavat häntä hakeutumaan esimerkiksi lääketieteen tai muun tieteenalan opintoihin ja opiskelemaan ”oikean ammatin”. Itsellänikin oli vaikeus valita kansainvälisen politiikan opintojen ja käyrätorvensoiton opettajaksi opiskelun välillä, vaikkeivat vanhempani millekään alalle minua painostaneetkaan. Vaikeus oli lähinnä valita, kumman jätän vain harrastukseksi ja kummasta haluan ammatin, kumpaankin kun ei ehtisi millään paneutua. Päätin siis opiskella lisää käyrätorven soittoa ja jättää politiikan harrastukseksi, joka tosin sittemmin jäi lähinnä uutisten katseluun kun muuhun ei ole ollut aikaa. Oman hyvinvoinnin kannalta pidän tärkeimpänä selvittää itselleen, mitä todella tahtoo ja jättää muiden toivomukset vähemmälle huomiolle.

Yhteiskunnan tai paremminkin ympäristön (koti, koulu, kaverit jne.) vaatimukset, joista nuori ei saa sisäistä tyydytystä, rajoittavat nuoren lahjakkuuden luovuutta. Uusikylän mukaan lapseen kohdistuvat odotukset ovat vääristyneitä sitä todennäköisemmin mitä lahjakkaampi yksilö on. Tästä on hänen mukaansa se vaara, että yksilön kuva itsestä muodostuu negatiiviseksi ja epätodelliseksi. Ympäristön odotukset ja niiden luomat paineet muovaavat lahjakkaan nuoren minäkuvaa ja hänellä on Uusikylän mukaan neljä mahdollisuutta regoida niihin: 1. Hän voi hyväksyä odotukset ja sopeutua niihin. 2. Hän voi vetäytyä odotusten paineesta. 3. Hän voi luopua odotuksista eli kapinoida. 4. Hän voi ylittää odotukset.²²

Sopeutumalla odotuksiin lahjakas tekee työtä lähinnä ulkoisten palkkioiden ja epävarmuuden takia, ei sisäisen mielihyvän. Sopeutumalla hän oppii miellyttämään ihmisiä ja joutuu peittämään oman luovuutensa. Vetäytymällä hän suojelee itseään pettymyksiltä. Tällä tavoin henkinen paine vähitellen kevenee, koska muiden odotukset pikkuhiljaa hälvänevät. Kapinoimalla hän hylkää muiden odotukset ennen kuin hänet itsensä hylätään, koska hän ei ole omasta mielestään riittävän hyvä. Vetäytymisestä ja kapinoimisesta seuraa alisuoriutumista. Ylittämällä odotukset hän luultavasti tekee työtä oman tahtonsa mukaisesti ja osaa suhteuttaa odotukset omiin arvoihinsa osaksi minäkuvaansa.²³

Uusikylän mukaan yksilöillä on erinäisiä psyko-sosiaalisia tarpeita, joiden tyydyttämättömyydestä seuraa ongelmia, esimerkiksi stressiä. Näitä tarpeita ovat: itsenäisyys ja riippumattomuus, roolimallit, selviämistaidot, yksilöllisyys, tunnustuksen saaminen, hyväksyntä ja itsetuntemus.²⁴ Nämä tarpeet tulisi ottaa huomioon myös lahjakkaiden opettamisessa ja kasvatuksessa, sillä lahjakkaat ovat monesti herkempiä kuin muut.

Itsenäisyyden ja riippumattomuuden tarpeen suhteen lahjakkailla saattaa olla jopa vähemmän ongelmia, kuin muilla, koska he monesti ovat todella itsenäisiä. Lahjakkaat tarvitsevat esikuvia, ja tärkeitä esikuvia heille ovatkin Uusikylän mukaan lahjakkaat, tunne-elämältäänkin kypsät aikuiset.²⁴

²² Uusikylä 1994, 153-154

²³ Uusikylä 1994, 154-156

²⁴ Uusikylä 1994, 138-142

Monesti ajatellaan, että lahjakkaat lapset ja nuoret pärjäävät ongelmatilanteissakin lahjakkuutensa takia, mutta näin ei kuitenkaan välttämättä ole. Uusikylän mukaan lahjakkaat lapset ja nuoret eivät useinkaan tiedä, miten ongelmatilanteissa tulisi menetellä.²⁵ Tässä suhteessa heidän selviämistaitojen tarpeensa ei tyydyty.

Yhteiskunta odottaa Uusikylän mukaan jäseniltään kaavamaisia keskivertokäyttäytymistä; lapset ja nuoret oppivat ympäristöltään tietyt käyttäytymismallit. Yleensä he murrosiässä taipuvat perinteiseen tytön tai pojan rooliin.²⁶ Etenkin tytöillä on tässä suhteessa vaikeaa tyydyttää yksilöllisyyden tarpeensa, sillä perinteisesti on ajateltu että tyttö ei saa pitää meteliä tai olla älykäs.

Tunnustuksen saamisen tarve on varmasti jokaisella, vaikka sanontahan kuuluu ”kissa kiitoksella elää”. Monesti kuitenkin saatetaan pitää itsestään selvytenä, että lahjakas suoriutuu kaikesta hyvin, ja tästä syystä hän jää usein ilman kiitosta ja tunnustusta.

Etenkin lahjakkaat aikuistuvat nuoret saattavat pitää itseään omituisina ja erilaisina kavereihinsa ja ympäristöönsä verrattuina. Myös kaverit saattavat pitää häntä omituisena mielipiteidesä vuoksi. Tässä tilanteessa käy monesti niin, että lahjakkaan nuoren hyväksynnän tarve ei tyydyty.

Terve minäkuva on kaikille tärkeä ominaisuus, mutta etenkin lahjakkaan nuoren on vaikea muodostaa realistinen ja terve minäkuva. Monesti lahjakkaat ovat perfektionisteja, mikä on heille todella raskas taakka. Heidän itsetuntemuksen tarpeensa on vaikea tyydyttää, koska aikuisten vaatimukset, oma perfektionismi ja kavereiden mahdollinen hyljeksintä aiheuttavat ristiriitoja.²⁷

Itsetunto-ongelmat ja ongelmat terveen minäkuvan muodostamisessa saattavat johtaa etenkin nuorilla tytöillä syömishäiriöihin. Myös yhteiskunnan ja median luomat ulkonäköihanteet ruokkivat tyttöjen itsetunto-ongelmia ja vääristynyttä minäkuvaa. Uusikylän mukaan syömishäiriöitä voidaan pitää oireena ulkoisten ja

²⁵ Uusikylä 1994, 138-142

²⁶ Uusikylä 1994, 138-142

²⁷ Uusikylä 1994, 138-142

sisäisten vaatimusten aiheuttamasta ahdistuksesta²⁸ Syömishäiriöitä ovat mm anoreksia ja bulimia. Mielestäni myös ruuan ahmiminen ja suruun syöminen on niin ikään syömishäiriö, joka voi johtua mm. ahdistuksesta.

Anoreksiaa esiintyy Uusikylän mukaan etenkin kilpailua ja yksilön suoritusten tärkeyttä korostavassa ympäristössä. Nuori saattaa kehittää anoreksian kaltaisia oireita reaktiona vaatimustason liialliseen nousuun. Kuten lahjakkaillekin, myös anorektikoille on tyypillistä perfektionismi, eli sairaaloinen täydellisyyden tavoittelu joka suhteessa, niin ulkonäössä kuin opiskelussa ja muissa suorituksissa. Uusikylän mukaan kaksi piirrettä luovat perfektionistille vakavan mielenterveydellisen uhan. Näistä ensimmäinen on pyrkimys täydellisiin suorituksiin ja virheiden välttämiseen. Toinen piirre on lahjakkaiden tapa mitata omaa arvoaan ulkoisten kriteerien perusteella, ei sisäisen tyydytyksen ja harrastuneisuuden, mikä olisi mielenterveyden kannalta suositeltavaa. Perfektionistille on tärkeää esimerkiksi saada koulussa hyviä arvosanoja, koska ne tyydyttävät vanhempien ja opettajien odotuksia. Jotkut nuoret saattavat jopa pitää syömishäiriöitä hienoina, koska ovat kuulleet, että ne ovat yhteydessä älykkyyteen ja itsekuriin. Tämän vuoksi onkin tärkeää korostaa, että ongelmia esiintyy myös tavallisilla keskivertoyksilöillä. Syömisongelmat vaativat asiantuntijan hoitoa, joten opettajat ja vanhemmat eivät voi yksin poistaa näitä. Uusikyläkin mainitsee, että mitä enemmän vanhemmat ja opettajat asiasta tietävät, sen paremmin he voivat säädellä omaa toimintaansa siten, etteivät ainakaan lisää ongelmia vaikkeivat niitä voikaan poistaa.²⁹

Lahjakkuus voi aiheuttaa myös motivaatio-ongelmia. Monesti lahjakkaat saattavat kyllästyä liian helppoihin tehtäviin tai ahdistua liian vaikeista tehtävistä. Myös alisuoriutuminen aiheuttaa häiriöitä motivaatiossa. Lahjakas oppilas pyrkii välttämään virheitä eikä näin ollen uskalla tehdä parastaan. Motivaatio-ongelmat johtuvat monesti liiallisista paineista ja voivat olla yksi tapa suojautua paineita vastaan.

²⁸Uusikylä 1994, 144-147

²⁹ Uusikylä 1994, 144-147

3.2 ongelmien merkit

Aina ongelmat eivät ole ennakoitavissa. Monesti nuori voi olla taitava piilottamaan ongelmien merkit. Esimerkiksi mielenterveysongelmien kärjistyminen tulee täysin yllätyksenä läheisille. Tärkeintä on ensin tuntee nuori hyvin ja havaita lahjakkuus mm. lahjakkaiden ominaispiirteiden ja nuoren oman toiminnan avulla. Ensimmäisenä yleensä havaitaan muutos ihan missä tahansa esimerkiksi nuoren ulkonäössä, soittotunnille valmistautumisessa tai vaikkapa soittimen sointivärimissä. Tästä syystä on tärkeää oppia tarkkailemaan oppilaita hienovaraisesti.

Nuoren ulkonäössä tapahtuva muutos voi olla esimerkiksi laihtuminen. Tällöin voi olla kyse syömishäiriöstä, joka taas voi olla oire paineiden aiheuttamasta ahdistuksesta. Laihtuminen tai lihominen voi toki myös johtua jostakin perussairaudesta, esimerkiksi kilpirauhasen häiriöistä. Tästä syystä on hyvä tuntee oppilas ja olla hyvin tuttavallisissa väleissä hänen kanssaan, silloin saattaa jopa tietää tämänkaltaiset perussairaudet. Kuitenkin täytyy muistaa, että soiton opettaja ei ole terapeutti tai lääkäri, eikä hänen velvollisuutensa ole tietää ihan kaikkia oppilaansa henkilökohtaisia asioita.

Muutos voi liittyä myös mielialaan. Jos oppilas muuttuu hyvin väsyneeksi, hiljaiseksi ja innottomaksi, voi kyse olla alkavasta masennuksesta tai uupumuksesta. Toki täytyy muistaa, että kaikilla meillä on huonoja ja hyviä päiviä, joten täytyy tarkkailla toistuvatko tämänkaltaiset merkit useita kertoja peräkkäin.

Muutokset motivaatiossa ja tunnille valmistautumisessa voivat olla merkki ongelmista. Saattaa käydä niin että oppilasta ei enää kiinnosta harjoitella ja hän alkaa olla usein pois soittotunnilta. Tällöin voi olla kyseessä jokin lahjakkuudesta johtuva ongelma, kuten uupumus. Tässä tapauksessa voi olla syytä muuttaa ohjelmistoa ja hienovaraisesti yrittää vähentää oppilaan paineita mm. läksyjä vähentämällä. Toisaalta muutokset toiseenkin suuntaan voivat olla merkki paineista ja perfektionismista. Tosin kaikki muusikohan ovat jollakin tavalla perfektionisteja, mutta liiallinen perfektionismi on vaarallista. Opettajan on oltava tarkkana, jos oppilas osaa kerta kerran jälkeen läksyt täydellisesti. Opettajan ei tule vaatia oppilaalta liikaa ja lisätä näin hänen paineitaan. Tokihan opettajasta on mukavaa jos oppilas harjoittelee ja

oppii, mutta kyseessä voi olla oppilaan halu miellyttää opettajaa.³⁰ Yhä vaikeammat läksyt saattavat lisätä paineita, mutta toisaalta taas liian helpot tehtävät saattavat kyllästyttää oppilasta ja harjoittelun into loppuu.

Muutokset musiikin tulkinnassa ovat hyvä tarkkailukohde. Jos oppilaalla on esimerkiksi alkava uupumus, soittimen sointiväri saattaa muuttua. Improvisaatio voi olla hyvä keino päästä tarkkailemaan oppilaan mielialoja. Musiikista yleensä kuulee, jos kaikki ei ole kohdallaan.

Aina ei kuitenkaan näe etukäteen, jos oppilaalla on ongelmia, koska oppilas voi lahjakkaana yksilönä olla myös lahjakas näyttelijä, ja hän osaa kätkeä ongelmansa. Erään nuoren oppilaani mielenterveydellisiä ongelmia ei voinut nähdä etukäteen, vaan ne tulivat täytenä yllätyksenä kaikille hänen läheisilleen. Monilahjakkuuden aiheuttamat paineet aiheuttivat hänelle masennuksen ja uupumuksen. Hän joutui muutamaksi kuukaudeksi psykiatriseen sairaalahoitoon. Kuitenkaan ei voi varmasti tietää, mistä kenenkin masennus ja mielenterveysongelmat suoranaisesti johtuvat, mutta monilahjakkaaseen ihmiseen voi kohdistua suuret paineet, jotka varmasti edesauttavat ongelmien syntyä. Toki aina täytyy muistaa, ettei voi yleistää; ei kaikille lahjakkaille nuorille tule ongelmia.

Opettaja ja vanhemmat eivät voi näitä ongelmia poistaa, vaan ne tarvitsevat asiantuntijan hoitoa, mutta niistä on hyvä tietää, ettei käyttäytymisellään lisää ongelmia. Jos taas ei tunnista näitä merkkejä tai huomaa niitä ajoissa, ei siitä saa syyttää itseään, vaan täytyy muistaa, että on useita asioita vaikuttamassa näiden ongelmien syntyyn. Eihän koskaan voi tietää mikä on johtanut mihinkin.

3.3 Lahjakkaan erityisongelmat

Lahjakkailta, aikuistumisen kynnyksellä olevilla nuorilla voi olla myös eräitä nimenomaan heille tyypillisiä ongelmia ja piirteitä. Uusikylä erittelee niistä seuraavat:

³⁰ vrt. punahilkka-strategia, Kurkela 1997, 323-325

lahjakkaaksi leimautuminen, vaatimustaso, riskinottamiskyky, muiden odotukset, kärsimättömyys, identiteetti ja seksuaalisuus.³¹

Nuoret haluavat hyväksyntää, ja sen vuoksi etenkin nuoret tytöt haluavat kieltää lahjakkuutensa. He pelkäävät leimautuvansa lahjakkaaksi, ja koska se on kavereitten keskuudessa poikkeavaa, he haluavat kieltää tai kätkeä lahjakkuutensa. Tytöt saattavat ajatella, että pojat eivät pidä itseään älykkäämmistä tytöistä. Myös pojista saattaa joskus tuntua oudolta olla lahjakas, mutta pojat tuntuvat jotenkin hyväksyvän lahjakkuutensa helpommin kuin tytöt.

Lahjakkaat nuoret ovat usein todella itsekriittisiä ja he ovat monesti nostaneet vaatimustasonsakin korkeammalle kuin muut. Heistä tuntuu, että he olisivat voineet suoriutua tehtävistään paremminkin ja odottavat itseltään enemmän. Tämä voi johtaa perfektionismiin ja epärealistiseen minäkuvaan ja aiheuttaa tavallista useammin pettymyksen tunteen. Nuori voi alkaa pitää itseään huonompana kuin on, eikä välttämättä edes tiedosta olevansa lahjakas.

”Tavalliset” nuoret ottavat yleensä paljon riskejä, mutta lahjakas nuori yrittää välttää riskien ottamista, vaikka ehkä lapsena niitä olisikin ottanut helposti. Uusikylän mukaan moni lahjakas välttää sellaisen uuden kokeilua, mihin liittyy riski epäonnistua³². Tämä on ongelma sikäli, että nimenomaan riskejä ottamalla ihminen oppii, ja lahjakkuus pääsee sitä myötä kehittymään paremmin.

Lahjakas nuori joutuu elämäänsä muiden ihmisten odotusten paineessa. Ympäristö kohdistaa häneen paljon odotuksia, jotka eivät välttämättä ole ollenkaan johdonmukaisia. Toiset odottavat yhtä ja toiset taas jotain muuta. Vanhemmat kieltävät joskus ja joskus taas katsovat sormien läpi. Tästä voi seurata se, että nuori alkaa välttää tilanteita, joihin voi liittyä epävarmuutta ja stressiä. Nämä paineet taas aiheuttavat vakaviakin ongelmia.

Lahjakkaat nuoret ovat monesti kärsimättömiä. Lahjakkaalle tyypillistä on nopea tehtävänratkaisukyky. Jos tehtävät ovatkin monimutkaisia, eikä nopeaa ratkaisua ole,

³¹ Uusikylä 1994, 142-143

³² Uusikylä 1994, 143

hän voi olla pettynyt itseensä ja vihainen. Toisaalta taas, jos lahjakas on todella kiinnostunut tehtävän aiheesta, hän saattaa viettää sen kanssa pitkiäkin aikoja. Hän alkaa tutkia tehtävää laajemminkin.

Lahjakkaan nuoren on vaikea muodostaa realistinen identiteetti. Yleensä lahjakas löytää aikaisin oman identiteettinsä odotusten paineiden siivittämänä, mutta tämä voi olla näiden odotusten vääristämä. Tässä tapauksessa omat toiveet ja muiden luoma kuva ovat ristiriidassa, mikä taas voi johtaa stressiin.³³

Seksuaalinen kehittyminen ei ole nuorille yleensäkään helppoa, saati sitten lahjakkaalle, jolla päähuomio yleensä kiinnitetään älyn tukemiseen. Tästä syystä sosiaalisten taitojen ja tunne-elämän kehitys voi lahjakkaalla nuorella vaarantua. Uusikylä kertoo, että nimenomaan älykkyys on omiaan luomaan ongelmia näillä alueilla, sillä ei ole helppoa olla paljon muita älykkäämpi.³⁴

³³ Uusikylä 1994, 143

³⁴ Uusikylä 1994, 143

4 Lahjakkaan tukeminen

4.1 Motivaatio

Motivaation voisi määritellä sisäiseksi haluksi kilpailla, haluksi kokeilla omia ääri rajojaan, uteliaisuudeksi ja haluksi valloittaa uutta.³⁵ Minulle motivaatio on sisäistä paloa jonkin asian tekemiseen, voimavara, jonka avulla jaksaa tehdä työtä jonkin asian eteen. Lähes kaikissa edelläkin esitellyissä lahjakkuusmalleissa motivaatio on nimetty lahjakkuuden osaksi. Esimerkiksi Renzullillahan se oli yksi lahjakkuuden kolmesta elementistä, Tannenbaumilla se liittyi non-intellektuaalisiin piirteisiin.

Opiskelumotivaatio on yhteydessä oppimistuloksiin ja voidaankin sanoa motivaation olevan oppimistulosten edellytys, ja oppimistulokset taas ylläpitävät ja lisäävät motivaatiota. Oppilas voi olla joko sisäisesti tai ulkoisesti motivoitunut. Sisäisesti motivoitunut oppilas on kiinnostunut nimenomaan opiskeltavasta asiasta ja sen opiskelusta. Ulkoisesti motivoitunut taas on kiinnostunut opiskelusta seuraavista ulkoisista palkkioista esimerkiksi arvosanoista tai kiitoksista. Joku voi opiskella soittoa vanhempien toiveiden ja odotusten vuoksi ilman omaa mielenkiintoa asiaan. Joskus tapaa sellaistakin, että vanhemmat lupaavat lapselleen esimerkiksi koiranpennun tai merkkifarkut, jotta hän jatkaisi soittotunneilla käymistä. Yleensä tällainen ulkoinen motivaatio on lyhytaikaista ja palkkioita tarvitaan usein, sen sijaan sisäinen motivaatio on pidempiaikaista ja henkisestikin tyydyttävämpää. Sisäinen motivaatio tehostaa opiskelua sekä määrällisesti että laadullisesti, kun taas ulkoisesti motivoitunut opiskelija helposti opiskelee vain sen verran kuin on pakko ja luultavimmin valitsee helpoimman tavan selvitä annetuista tehtävistä mahdollisimman vähällä.³⁶

³⁵ Raehalme 1996, 32

³⁶ Anttila & Juvonen 2002, 101-102

Motivaatio on asia, johon opettaja voi huomattavasti vaikuttaa, ja siksi se on olennainen osa myös lahjakkaan oppilaan tukemista. Opettajan tärkeä tehtävä on tukea nimenomaan oppilaan sisäistä motivaatiota eikä niinkään ruokkia ulkoista motivaatiota esimerkiksi uhkailemalla huonolla arvosanalla. Oppilasta tulee auttaa itse asettamaan opiskelulleen sekä lyhyen että pitkän aikavälin tavoitteita.³⁷ Lyhyen aikavälin tavoitteita voi olla vaikkapa jonkin kappaleen valmistaminen johonkin tiettyyn oppilaskonserttiin. Pitkän aikavälin tavoite voi olla esimerkiksi jokin kurssitutkinto, pääsykoe tai vaikkapa kevätkonsertti. Näitä tavoitteita on hyvä olla useampiakin, silloin motivaatio ei ehdi latistua ja tarmoa riittää harjoitella aina seuraavan tavoitteen saavuttamiseksi. Tärkeintä kuitenkin on, että tavoitteet ja ideat ovat lähtöisin oppilaasta.

Motivaation kannalta tärkeää on myös harjoitettavan ohjelmiston kiinnostavuus. Opettajan pitää pystyä tarjoamaan oppilaalle vaihtelevaa ohjelmistoa ja mielellään myös oppilaalle henkilökohtaisesti merkittäviä teoksia.³⁸ Opettaja voi pyytää esimerkiksi oppilasta tuomaan tunnille jonkin hänen suosikkiyhtyeensä kappaleen, jota voidaan harjoitella. Opettaja voi liittää oppilasta kiinnostavaan kappaleeseen ajankohtaisia tekniikkaharjoituksia ja muita sillä hetkellä opeteltavia asioita. Samoja asioita voi harjoitella monin eri tavoin, joten niitä on mahdollista soveltaa etydien lisäksi muihinkin kappaleisiin. Ohjelmiston valinnassa tärkeää on tarjota myös oppilaalle sopivan tasoisia tehtäviä; ei liian helppoja eikä myöskään liian haastavia, jotka voisivat lannistaa oppilaan innon. Se, mikä on oppilaalle riittävän haastavaa, on hyvin yksilöllistä, ja siksi opettajan on hyvä tuntea oppilas hyvin. Vaikeat ja pitkät teokset on hyvä jakaa osiin ja tehdä välitavoitteita, esimerkiksi vain jonkin konserton yhden osan esittäminen jossain konsertissa tms.

Taitava opettaja osaa soveltaa opetuksensa jokaisen oppilaan aikaisempiin tietoihin ja kokemuksiin eikä hän soitata jokaisella oppilaalla samoja kappaleita, vaikka tämä ehkä olisikin opettajan kannalta helpointa. Opettajan pitää rohkaista oppilasta kokeilemaan uusia asioita ja keksimään itse ratkaisuja ongelmiin vähättelemättä oppilaan omaa tulkintakykyä ja omia ajatuksia.

³⁷ Anttila & Juvonen 2002, 119

³⁸ Anttila & Juvonen 2002, 119

Etenkin nuori oppilas usein vähättelee kykyjään eikä välttämättä osaa nähdä omaa lahjakkuuttaan, siksi opettajan on pyrittävä vakuuttamaan oppilas omista kyvyistään ja rohkaistava häntä esiintymään ja luottamaan itseensä. Opettajan on annettava oppilaalle lupa myös epäonnistua. Kuitenkin on vältettävä liiallista sympatiaa, jos oppilas epäonnistuu hyvin helpossa tehtävässä, silloin oppilas voi tuntea itsensä huonommaksi kuin onkaan. Oppilaalle kannattaa opettaa, että ainoa, johon hän saa vertailla omaa suoritustaan, on hän itse. Menestyminen mitataan suhteessa hänen omiin aikaisempiin suorituksiinsa ei muihin opiskelijoihin.

Opettajan pitää opettaa, että menestyminen vaatii kovaa työtä ja epäonnistuminen voi johtua liian vähästä työstä tai vääristä harjoittelutavoista, tosin myös epäonnesta. Tärkeintä on luoda oppilaalle mahdollisuudet iloon ja nautintoon, joka syntyy kovan työn ja harjoittelun haasteista; siitä, että hän on päässyt määrittelemäänsä välitavoitteeseen ja kohti seuraavaa välitavoitettaan. Opettajan on hyvä pitää omana tavoitteenaan antaa oppilaalle mahdollisuudet luovaan itsensä toteuttamiseen, joka tuottaa hänelle mielihyvää.

4.2 Ongelmien ehkäisy

Opettaja pystyy omalta osaltaan vaikuttamaan lahjakkuudesta seuraavien ongelmien ehkäisemiseen. Hän voi pyrkiä omalta osaltaan tyydyttämään oppilaansa psykososiaalisia tarpeita, joita ovat itsenäisyys, roolimallit, selviämistaidot, yksilöllisyys, tunnustuksen saaminen, hyväksyntä ja itsetuntemus.

Itsenäisyyden suhteen soitonopettaja voi tukea nuorta oppilasta yhä itsenäisempään ongelmanratkaisuun. Opettajan on kuitenkin hyvä tehdä selväksi, että hän on käytettävissä. Hän ohjaa ja auttaa tarvittaessa, mutta oppilaalla itsellään on mahdollisuus keksiä ratkaisuja, tutkia ja kokeilla.

Niinikään roolimallina opettajalla on suuri vastuu. Etenkin orkesterisoitinten soiton opettajat monesti soittavat itse jossakin orkesterissa, ja näin he ovat jatkuvasti esillä

myös muusikkona. Opettajalla on hyvä mahdollisuus näyttää oppilaalle rakastavansa musiikkia ja olevansa itse tosissaan soittimensa kanssa. Opettaja näyttää oppilaalle realistisen suhtautumisen musiikkiin ja elämään, virheiden teon mahdollisuuden sekä pyrkii opettamaan terveen suhtautumisen epäonnistumiseen ja virheisiin.

Soitonopettaja voi opettaa tiettyjä selviämistaitoja oppilaalleen. Hän voi opettaa eri tapoja lähestyä soitossa esiintyviä ongelmia ja niin helpottaa ongelmien ratkaisua. Hän voi opettaa myös esiintymistaitoja sekä järjestää esiintymismahdollisuuksia ja niin osaltaan vähentää esiintymisjännitystä samoin kuin tukemalla ja kannustamalla ennen esitystä ja sen jälkeen.

Opettajan on otettava huomioon jokaisen oppilaan yksilöllisyys. Oli hän sitten lahjakas tai vähemmän lahjakas. Häntä ei saa väheksyä eikä nostaa jalustalle ja kaikkein vähiten vertailla muihin. Opetus pitää suunnitella jokaiselle yksilölle sopivaksi. Soitonopettajalla on tähän oiva mahdollisuus, sillä soitonopetus on pääosin yksilöopetusta.

Tunnustuksen saaminen, hyväksyntä ja itsetuntemus ovat soitonopetuksessa läheisessä yhteydessä toisiinsa sikäli, että oppilaalle pitää antaa tunnustusta ja kiitosta realistisesti. Hänet pitää hyväksyä omana itsenään, jolloin itsetunto paranee. Oppilaalle pitää antaa rehellinen palaute, muttei kuitenkaan tuomita ja haukkua häntä. Hänelle pitää antaa mahdollisuuksia näyttää omaa osaamistaan turvallisessa ympäristössä.

Uusikylä erittelee joitakin tapoja ehkäistä nimenomaan lahjakkaiden nuorten erityisongelmia. Hän mainitsee päätöksentekotaitojen harjoittelun, itsetuntemuksen ja itsearvostuksen kehittämisen, sosiaalisten taitojen kehittämisen ja perfektionismin vähentämisen.³⁹ Päätöksentekotaitoihin mielestäni voisi liittyä esimerkiksi se, että pitää osata nähdä omat resurssinsa ja päättää, mihin ne riittävät. Toisin sanoen pitää kyetä kieltäytymään, jos siltä tuntuu. Oppilasta pitää arvostaa omana itsenään, jolloin hänkin alkaa arvostaa itseään. Sosiaalisia taitoja voi harjoitella soittotunnillakin, joka on sosiaalinen kahden ihmisen välinen vuorovaikutustilanne. Tämä koostuu sekä

³⁹ Uusikylä 1994, 144

soitosta että keskustelemisesta. Samoin järjestetään yhteismusisointia ja mahdollisuuksien mukaan ryhmätunteja. Perfektionismin vähentämiseen liittyy nimenomaan se, että opetetaan virheiden olevan inhimillisiä ja annetaan epäonnistumisen mahdollisuus. Epäonnistumista ei saa tuomita, vaan sitä täytyy pitää vain ponnahduslautana parempiin suorituksiin. Oma opettajani sanoi kurssitutkinnossa epäonnistumiseni jälkeen, että tästä on vain yksi suunta ja se on ylöspäin. Eli ei voinut kuin parantaa, ja se antoi voimaa harjoitella ahkerammin seuraavaa tutkintoa valmistaessani. Opettajani teki selväksi, että se oli vain yksi tilanne ja se on jo historiaa, mikä oli todella järkevästi sanottu. Juuri tämänkaltaista epäonnistumisen hyväksymistä tarkoitan. Epäonnistumisia ja virheitä sattuu kaikille, niistä vain pitää ottaa opiksi.

4.3 Tavoitteena tasapainoinen ja itsenäinen ihminen

Opettaja voi vaikuttaa oppilaan kehittymiseen tasapainoiseksi ja itsenäiseksi yksilöksi. Hänellä on mahdollisuus halutessaan tarjota oppilaalleen riittävän haasteellinen ympäristö. Tietenkään opettaja ei voi vaikuttaa oppilaan kotiin tai ystäviin, mutta soittotuntitilanteessa hänellä on merkitystä. Soittotuntiympäristön saa haasteelliseksi mm. ohjelmistovalinnoilla sekä järjestämällä esiintymismahdollisuuksia. Monilla instrumenteilla on lisäksi niin sanottuja sisarinstrumentteja (esim.käyrätorvi-alttorvi-wagnertuuba, klarinetti-saksofoni, huilu-piccolohuilu jne.) , joita voi silloin tällöin olla hyvä mahdollisuuksien mukaan kokeilla myös soittotunneilla ja näin saada lisää virikkeitä ja haasteita.

Uusikylä esittelee keinoja, joilla saadaan kasvatettua tasapainoinen ja itsenäinen yksilö.⁴⁰ Hän mainitsee myönteisen minäkuvan vahvistamisen. Monesti nuorilla on muutenkin kielteinen minäkuva, ja lahjakkaat herkkinä ja itsekriittisinä saattavat heikentää omaa minäkuvaansa ja itsearvostustaan entisestään. Tämän vuoksi opettajalla onkin tärkeä tehtävä pyrkiä vahvistamaan oppilaan myönteistä minäkuva

⁴⁰ Uusikylä 1994, 190-192

mm. antamalla realistista ja kannustavaa palautetta ja auttamalla oppilasta näkemään todelliset taitonsa.

Uusikylä mainitsee myös onnistumisen ja epäonnistumisen kohtaamisen sekä luovuuden kehittämisen. Opettajan pitää auttaa oppilasta kokeilemaan uusia asioita ja rohkaista häntä kehittämään riskinottoiskykyään. Oppilaalle pitää antaa mahdollisuus keksiä uusia ratkaisuja ja antaa tilaa hänen omille ideoilleen. Hänelle täytyy antaa tunnustusta uusista itse keksimistään ratkaisuista. Mahdollisessa epäonnistumistilanteessa pitää osata kehua rohkeasta yrittämisestä sekä kannustettava uusiin yrityksiin. Tällä tavoin oppilaan luovuus kehittyy ja hänen kykynsä kohdata mm. epäonnistumisia kasvaa.⁴¹

Yksi Uusikylän esittelemistä keinoista on suunnittelun opettaminen. Oppilaalle annetaan mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi oppisisältöihin ja työtapoihin.⁴² Opettaja voi antaa esimerkiksi vaihtoehtoja, joista oppilas saa valita mieleisensä ja hänelle parhaiten sopivan vaihtoehdon. Tällä tavoin oppilas oppii itsenäisempää toimintaa. Hänen motivaationsa ja itsetuntonsa kasvaa, kun hänenkin mielipiteillään on merkitystä.

Nykymaailmassa tärkeää on myös itsearvioinnin osaaminen. Uusikylän mukaan lasten olisi hyvä oppia arvioimaan itseään ja tällä tavoin oppia pääsemään irti muiden mielipiteiden aiheuttamista kahleista⁴³. Oppilaan pitää oppia tekemään ero itsensä ja opiskelun välillä. Hän ei saa ajatella olevansa saman arvoinen kuin jonkin kurssitutkinnon arvosana; arvosteluhan kohdistuu soittoon ja senhetkisiin taitoihin ei oppilaan persoonaan. Itsearvioinnissa oppilas arvioi omaa edistymistään ja omia sen hetkisiä kykyjään ilman vertailua muihin. Itsearvioinnin tärkeimmät kriteerit ovat luovuus, omaperäisyys ja halu kokeilla uutta.⁴⁴ Itsearvioinnista huolimatta oppilaalle täytyy tehdä selväksi esimerkiksi kurssitutkinnon arvioinnin kriteerit, jotta hän tietäisi

⁴¹Uusikylä 1994, 190-192

⁴² Uusikylä 1994, 190-192

⁴³ Uusikylä 1994, 190-192

⁴⁴ Uusikylä 1994, 190-192

suorituksia arvioitavan sen perusteella, miten onnistuneita ne ovat kriteereiden mukaan. Näin hän ymmärtäisi, ettei arvostelu liity hänen persoonaansa vaan soittoon.

Uusikylän mukaan kasvattajan täytyy olla tarkkana kielenkäyttönsä suhteen, ettei leimaisi lasta esimerkiksi ”kympin tai vitosen” oppilaaksi. Hänen mukaansa lahjakkaat tulkitsevat herkästi joidenkin sanontojen tarkoittavan heidän epäonnistuneen ihmisinä ja olevan kelvottomia. Tällaisia ovat hänen mukaansa, muutamia esitelläkseni, esimerkiksi: *”Minä käskin sinun tehdä toisin, älä yritä sooloilla!”*, ... *”Ei tuo ole mitään uutta, se on tiedetty vuosia”*, ... *”Teet niin koska minä käsken!”*, ... *”Piristy äläkä taas lankea itsesääliin!”*, ... *”Älä kuvittele, että olet jotenkin erikoinen. Kaikilla on ongelmansa”*.⁴⁵ Näitä käyttävät monesti lähinnä lasten vanhemmat, mutta myös jotkut opettajat. Tämänkaltaisia alentavia ja vähätteleviä sanontoja tulisi välttää. Vaikka tällaisia sanontoja ei suoranaisesti käyttäisikään, opettaja voi käytöksellään ja non-verbaalisilla eleillään saada oppilaan tuntemaan itsensä vähempiarvoiseksi ja huonoksi, joten tärkeää olisi olla avoin ja välttää antamasta vähättelevää kuvaa oppilaalleen.

Uusikylän mukaan lahjakkaita ei saa palvoa eikä nostaa muiden yläpuolelle. Hänen mukaansa lahjakkailla, kuten kaikilla muillakin, on oikeus tasapainoiseen kasvuun, eli siihen, että tunne-elämä ja kyvyt saavat kehittyä suotuisasti. Uusikylä korostaa, että lahjakkaat ovat rikkaus eikä heitä pitäisi kadehtia. Jokaisesta löytyy myös lahjakkuutta jossakin muodossa.⁴⁶

⁴⁵ Uusikylä 1994, 193

⁴⁶ Uusikylä 1994, 195

5 Omaelämäkerrallista pohdintaa ja johtopäätöksiä aiheesta muuttunut nuoruus/lapsuus ja nykykulttuuri

Minä synnyin vuonna 1982 Pirkkalassa. Lapsuuteni vietin siis viime vuosituhannen kahtena viimeisenä vuosikymmenenä kolmilapsisessa yksinhuoltajaperheessä keskimmäisenä lapsena. Taloudellinen tilanne oli todella huono sekä perheessäni, että yhteiskunnallisesti, mikä synnytti minussa syvää katkeruutta mm. kavereitani kohtaan ja inhon ”isi maksaa, kotitöistä palkka ja lapsilisä lapsen tilille”- tyyppisiä ihmisiä kohtaan.

Taiteen merkitys sekä minulle itselleni, että suomalaisille yleensä on melko suuri ja samankaltainen. Suomalaiset ovat käyttäneet taidetta ja kulttuuria mm. selviytymiskeinoina eri historian vaiheissa, esimerkiksi sotavuosina taide on ollut hyvä pakokeino todellisuudesta, mutta myös innostuksen ja yhteishengen luoja. Taide on ollut mm. apukeino suomalaisen identiteetin luomiseksi. Itselleni taide ja kulttuuri on ollut luovuuden ilmaisun väline, elämysten ja kokemusten antaja sekä tärkeä osa sosiaalista elämääni.

Suuri merkitys minun identiteettini muodostumiseen ja muotoutumiseen on ollut lukemallani kirjallisuudella. Lukioiässä luin paljon Suomen historiaa käsitteleviä romaaneja (lähinnä Ilmari Kianto ja Väinö Linna), mikä vaikutti siihen että aloin kiinnostua politiikasta ja etenkin vasemmistolaisuudesta. Silloisten vasemmistoajatusteni vuoksi voisin väittää olleeni nk. erilainen nuori ainakin kavereihini verrattuna. Sitten poliittiset mielipiteeni ovat laantuneet, ehkä aikuistumiseni ja uusien kiinnostuksen kohteiden myötä.

Minulla on aina ollut valtava tarve luovuuteen ja tarvitsen monia kanavia sen ilmaisuun. Pienenä minun haaveammattejani olivat käsityön ja kuvaamataidon opettaja. Taide ja kulttuuri on ollut aina hyvin tärkeä osa minun elämääni. Kuvataiteen alan innostus on varmasti peruja siitä että isäni maalaa tauluja ja opetti minua välineiden käytössä ja äiti taas kuljetteli meitä lapsia taidemuseoissa ja on taitava piirtäjä. Minä maalaan maisemia ja moderneja teoksia ja teen lyijykynäpiirroksina muotokuvia ja aina räpellän jotakin milloin paperimassasta, milloin mistäkin.

Musiikkiharrastukseni (ja tulevan ammattini) syytä olen miettinyt paljon ja tullut siihen tulokseen, että koska minä olen hiljainen luonne ja kaikki muut perheessäni ovat kovia puhumaan niin torvensoitto on varmaankin ollut ainoa keinoni tulla kuulluksi. Lisäksi musiikki on minulle paras keino ilmaista luovuuttani kaikkine rajoituksineenkin; soittaessaan on musiikin keskellä ja kokee musiikin kaikilla aisteillaan.

Populaarikulttuurin arvot ja aatteet ovat vaikuttaneet nuoruuteni rakentumiseen sekä negatiivisesti että positiivisesti. Populaarikulttuurin antama naiskuva ja kuva onnistumisen pakosta vaikutti itsetuntooni ja aiheutti minulle syömishäiriön, joka vei kyllä suuren osan energiastani ja hidasti kehittymistäni muusikkona. Toisaalta taas lukemani kirjallisuus, suomalainen musiikki ja kuvataide on vaikuttanut hyvinkin positiivisella tavalla ja tehnyt minut tietoiseksi oman kansani kulttuurisesta perinnöstä. Omankin taiteeni aiheet tulevat usein suomalaisesta luonnosta. Suomalaisen kulttuurimaiseman ja agraarisen perintömme merkitys on varmasti jokaiselle suomalaiselle todella tärkeä. Suomalaisia rauhoittaa ja rentouttaa suomalainen luonto ja maaseutu, miksipä muuten niin moni arvostaisi mökkeilyä.

Millaisessa maailmassa tämän päivän lapsi ja nuori elää? Varmastikin koko ajan kiireisemmässä ja enempien paineiden ympäröimänä. Lapsilla ja nuorilla on yhä enemmän ”burn outteja” ja masennusta, mikä voi johtua mm. virikkeiden paljoudesta. Minä olen alkanut katsoa lastenohjelmia ja tietokonepelejä pienen poikani näkökulmasta ja huomannut että ne ovat liian yksityiskohtaisia. Itseänikin alkaa välillä pyörryttää kun katsoo esim. nykyajan tietokonepelejä. Ei pienen lapsen aivot jaksa rekisteröidä kaikkea näkemäänsä ja kokemaansa. Mielestäni lapsi voi ylikuormittua jo television katsomisesta, tämän vuoksi vanhemmilla onkin mielestäni velvollisuus olla selvillä, mitä lapsi katsoo ja tehdä selväksi, milloin televisio saa olla auki ja milloin ei.

Media välittää lapsille ja nuorille erilaisia julkisuuskuvia. Erilaiset kilpailut, kuten ”Pop stars” ja ”Idols” antaa lapsille kuvan että julkisuus tekee elämästä helppoa ja että kuka tahansa voi päästä idoliksi ilman kovaa harjoittelua. Lööpeistä voi saada helposti kuvan, että julkkikset ovat rikkaita ja julkisuutta pitää tavoitella. Monilla onkin nk. tuhkimohaaveita, että esimerkiksi kaupan kassaneidistä pääsee tv- ohjelman kautta koko kansan idoliksi, mistä seuraakin sitten usein pettymyksiä ja traumoja kun

joku sanookin suoraan että ”et osaa laulaa”. Tosin lööpeistä näkyy myös julkisuuden kääntöpuoli, moniko todella haluaa nähdä omat rakkausongelmansa ja perheriitansa lööpeissä kaikkien luettavana?

Nykyään nuorten ja lasten yhteiskunnalliset ja kulttuuriset reunaehdot ovat hyvin häilyviä. EU:n, internetin ja globalisaation myötä kansalliset rajat ovat hävinneet tai ainakin himmenneet. Perhekään ei enää ole välttämättä se kahden vanhemman ja kahden lapsen muodostama ideaaliydinperhe vaan nykyään uusioperheet ovat melkein pä yleisempiä ja kotiäidit yhä harvinaisempia. Monesti näkee nk. uravanhempia, jotka eivät ehdi olla lastensa kanssa. Itse olen opiskeleva muusikkoäiti ja mieheni työssä käyvä insinööriopiskelija, hoidamme lasta toistaiseksi kotona vuoronperään, joten en liputa nimenomaan kotiäitien puolesta, vaan sen että lapsi tarvitsee vanhempiaan ja rakkautta, mutta myös sosiaalisia suhteita siihen sopivassa kehitysvaiheessaan. Lapselle ja nuorelle täytyy antaa mahdollisuus puhua asioista ja kuunnella silloin kun lapsi sitä haluaa. Oli kuuntelija sitten äiti, isä, kaveri tai soitonopettaja.

Nuorille yhä tärkeämpiä asioita ovat luonto ja ympäristö sekä ystävät. Joten jokainen nykynuorten arvostelija saisikin katsoa peiliin ja miettiä kuinka paljon itse tekee ympäristön ja tulevaisuuden eteen, ennen kuin valittaa bussinpenkeistä ja äänestämisestä. Nykynuoret ovat yllättävän fiksuja ja ajattelevaisia. Nuoret rakentavatkin identiteettiään peilaamalla esimerkiksi vanhempiaan, kavereitaan, median käsityksiä ja vertailemalla ja pohdiskelemalla. Harrastuksetkin ovat todella tärkeitä nuoren identiteetin kehityksen kannalta.

Miten minä sitten soitonopettajana voin arvioida nuoren oppilaani hyvin- tai pahoinvointia? Tarkkailemalla pääsee jo hyvään alkuun, fyysiset muutokset oppilaassa kertovat jo aika paljon ja voivat paljastaa esim. syömishäiriön. Useat poissaolot ja motivaatio-ongelmat kertovat myös jotain nuoren voinnista. Mielialoista voi tottakai päätellä aika paljon ja ehkä varovasti avata keskustelua aiheesta. Nuorelta ei voi kuulustella hänen asioistaan, mutta voi varovasti kuulostella ja kuunnella, mitä hän haluaa kertoa. Nuorta voi pyytää improvisoimaan, eli soittamaan tunteitaan, musiikki paljastaa kaiken.

Onko nuoruus olotila vailla päämäärää? Nuoren on nykyaikana todella vaikea päättää, mitä haluaa tehdä isona. Yhteiskunta vaatii korkeaa koulutusta, ja koulutukseen toisaalta on vaikea päästä. Todella moni nuori pätkäilee välivuosien kanssa kun Kela vaatii hakemaan moniin kouluihin tai ei tule rahaa ja kukaan työnantaja ei ota töihin ilman työkokemusta, eikä sitä saa jos ei pääse töihin. Ammatillista toista astetta ei arvosteta tarpeeksi, joten moni nuori ajautuukin lukioon miettimään mitä haluaa tehdä isona, eikä lukiossa oikeasti ehdi sitä miettiä ja lukion jälkeen on taas sama edessä, haetaan yliopistoon, koska ”eihän nyt lukion jälkeen voi enää amikseen mennä”. Oikean alan löytäminen on todella vaikeaa ja useat epäonnistumiset alanvalinnan suhteen syövät itsetuntoa. Minä koen ”venyvän nuoruuden” käsitteen juuri tällaisena ja toisaalta myös yhteiskunnan painostamisena siihen että ensin pitää olla korkea koulutus, sitten hyvä työpaikka ja omakotitalo ja sitten yli kolmekymppisenä voi alkaa harkitsemaan perheenperustamista. Itse tein toisenlaisen päätöksen, mutta edellämainittua asennetta on tullut vastaan eri suunnilta.

Nuorten ja lasten elämää suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa tarkasteltaessa on oiva väline televisiossa pyörivä nuortensarja ”Salatut elämät”. Sarjassa on kyllä esillä kaikki mahdolliset ongelmat, mitä nuorilla voi olla, ehkä vähän enemmänkin. Sarjan nuoret opiskelevat lukiossa ja/tai tekevät pätäkätöitä mm. kahvilassa tai lähikaupassa. Sarjassa on esillä uusperheen arki ja avioeroja jne. Ihan viime aikoina en ole sarjaa ehtinyt seurata, mutta kun sitä viimeksi olen seurannut niin siinä käsiteltiin nuoren tytön bulimiam ja sen seurauksia kaveri ja perhesuhteisiin ja samoin sen mahdollista johtumista niistä. Tällä samalla työllä oli muotisuunnittelijahaave ja myös haaveet kansainvälisestä menestymisestä. Sarjassa käsitellään myös nuorten seksuaalista heräämistä ja epävarmuutta omasta seksuaalisuudestaan sekä perheen suhtautumista lapsen poikkeavuuteen tällä alueella. Sarjassa oli vuosia sitten nuori poika joka oli homo, silloin siitä nousi haloo, että voiko tuollaista esimerkkiä näyttää nuorten sarjassa. Nykyään tämän bulimiatytön sisko paljastuikin lesboksi, eikä siitä ole noussut mitään haloota, tämä kertoo paljon yhteiskunnan asenteiden muuttumisesta ihan viime vuosina. Sarjan ihmisillä tuntuu olevan kova rakkauden kaipuu ja parisuhteet ja ulkonäkö ovat todella tärkeitä. Sarja antaa helposti sen kuvan että eroaminen on helppoa eikä tarvitse tehdä töitä ihmissuhteen eteen. Tästäpä seuraa se että sarjan lapset joutuvat sopeutumaan uusiin olosuhteisiin ja kokemaan enemmän kuin tarvitsisi. Parisuhteiden tärkeydellä sarjassa tarkoitan sitä, että hahmoille on

tärkeää että on joku parisuhde, mutta ei välttämättä se sama parisuhde koko ajan. Samaa olen havainnut nuorissa muutenkin, ensimmäisenä yleensä tavattaessa kysytään, että ”seurusteletko” tai ”vieläkö te ootte yhdessä”.

Maaailma muuttuu koko ajan ja lapsista tulee nuoria ja nuorista aikuisia. Aina välillä on hyvä pysähtyä ja palata mielessään siihen, millaista oli lapsena ja nuorena. Se on ainut tapa pitää se sisäinen Peter Pan hereillä ja ymmärtää omien lasten sekä oppilaiden välillä mielestään omituisiakin päähänpistoja ja tuntemuksia.

6 Lopuksi

Aloitin tämän työni esittelemällä joitakin määritelmiä lahjakkuudesta sekä erittelemällä muutamia lahjakkuusmalleja, jotta voisimme paremmin ymmärtää lahjakkuutta ja lahjakkaiden ihmisten ongelmia. Käsitykseni lahjakkuudesta on tämän työn myötä kehittynyt sikäli, että aikaisemmin pidin lahjakkuutena vain sitä, että on muita parempi jossakin. Nykyään määrittelin lahjakkuuden laajaksi käsitteeksi jota voi kehittää, eli kukaan ei vain ole lahjakas, vaan lahjakkaaksi voi tulla, jos jaksaa harjoitella ja perehtyä johonkin asiaan syvällisemmin. Lahjakkuus on sitä, että ihmisellä on kiinnostusta jotakin asiaa kohtaan, ja hän on valmis kehittämään lahjojaan kyseisellä alueella. Lahjakkuuden määritelmään perehtyessäni kävi ilmi, että myös perimää pidetään lahjakkuuteen vaikuttavana tekijänä. Minä kuitenkin en korostaisi perimän vaikutusta lahjakkuuden kehittämisessä, paitsi ehkä joitakin fyysisiä ominaisuuksia vaativilla alalla. Esimerkiksi lentäjän täytyy olla riittävän pitkä ja hänellä täytyy olla hyvä näkö. Näihin ominaisuuksiin ei voi oikein itse vaikuttaa, vaan ne ovat hyvin pitkälti perimän määrittämiä asioita. Enemmänkin minä painottaisin ympäristön vaikutusta yksilön kiinnostuksen kohteisiin. Muusikoiden lapsista tulee tai on tulematta muusikoita siksi, koska he ovat pienestä pitäen eläneet musiikin ympäröimänä. Musiikista on kasvanut olennainen osa yksilön persoonallisuutta.

Lahjakkaiden nuorten ongelmista ja niiden syistä merkittävimmäksi voisin mainita yhteiskunnan ja vanhempien odotukset ja vaatimukset, jotka aiheuttavat lahjakkaalle nuorelle paljon paineita ja stressiä. Näistä paineista voi seurata mielenterveysongelmia, uupumusta, syömishäiriöitä ja pahimmillaan itsemurha.

Soitonopettaja ei voi näitä ongelmia poistaa, mutta hän voi auttaa oppilasta ehkäisemään niitä. Hän voi omalta osaltaan lieventää oppilaaseen kohdistuvia paineita ja odotuksia rehellisellä palautteella ja sopivalla ”sormien läpi” katsomisella. Tällä tarkoitan sitä, että ei saa suuttua oppilaalle ja pitää pitkää saarnaa, jos hän tulee kerran tunnille huonosti valmistautuneena tai peruu tunnin esimerkiksi koeviikon takia. Opettajan pitää kyllä tarkkailla oppilasta ja toimia mikäli nämä perumiset ja huonosti harjoitellut läksyt toistuvat useammin. Kyseessä voi olla uupumus tai jokin muu ongelma.

Motivoimalla oppilasta opettaja voi ehkäistä osan ongelmista ja tukea lahjakasta oppilasta. Motivaatioon vaikuttaa kannustava ja turvallinen ilmapiiri soittotunnilla ja mielekäs ohjelmisto. Oppilaan on hyvä tuntee, että harjoittelulla on merkitystä ja siksi on järkevää asettaa yhdessä oppilaan kanssa tiettyjä välitavoitteita esimerkiksi oppilaskonsertteja, joihin valmistautuessa jaksaa harjoitella tehokkaasti. Nämä tavoitteetkin pitää asettaa realistisesti, etteivät ne aiheuta paineita ja stressiä oppilaalle, vaan parhaimmillaan johtavat positiivisiin esiintymiskokemuksiin. Näin ne parantavat oppilaan itsetuntoa ja edesauttavat lahjakkuuden kehittymistä samalla mahdollisesti vähentäen esiintymisjännitystä.

Epäonnistumisetkin pitää opettaa hyväksymään sekä se, että niitä sattuu kaikille ja niistä pääsee yli. Niistä voi saada myös puhtia harjoitteluun, ja ne kannattaa ottaa mahdollisuutena, miettiä mikä meni pieleen, mistä virhe johtui ja miten siitä voi parantaa. Tavoitteena kannattaa pitää, että oppilas ymmärtää, että virheet eivät ole maailmanloppu vaan parhaimmillaan joskus jopa viihdettä. Itselleen/virheilleen nauraminenkin on taito, joka kannattaa oppia. Ongelmien ehkäisemiseksi opettajan kannattaa pyrkiä opettamaan nuorta lahjakasta oppilastaan vähentämään mahdollista perfektionismia ja virheiden pelkoa.

Tärkeimpänä tarkkailukohteena oppilaan mahdollisten ongelmien havaitsemiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi mainitsin muutoksen. Muutos ihan missä tahansa kertoo muutoksesta jossakin muuallakin. Eli esimerkiksi muutokset ulkonäössä tai soittimen äänenvärisissä voivat paljastaa oppilaan mielentilan. Harjoittelun vähäisyys, motivaatio-ongelmat tai vaikkapa rasitusvammat liiallisen harjoittelun vuoksi voivat kertoa ulkoisista paineista.

Eri lahjakkuusmalleihin, lahjakkuuden määritelmään ja siitä mahdollisesti aiheutuviin ongelmiin perehdyttyäni ja tästä oppimaani uutta tietoa elämäkokemuksiini ja sisäisiin tuntemuksiini ja ajatuksiini peilaten olen alkanut pitää itseäni lahjakkaana. Kun lähdin tätä aihetta tutkimaan, tarkoitukseni oli löytää ratkaisu ja selitys oman oppilaani ja ystäväni ongelmiin, jotka mielestäni seurasivat nimenomaan hänen korkeasta lahjakkuudestaan monella alalla. Löysinkin ajatuksiani tukevaa tietoa, mutta myös selityksiä sille, miksi minä itse koin nuoruuteni jotenkin ahdistavana. En kokenut koulua mielekkäänä vaan lähinnä turhauttavana eikä sieltä ole minulla

oikeastaan hyviä muistoja. Koulu oli minulle vain välivaihe, joka piti suorittaa alta pois. Yhä edelleen ystäväni pitävät minua hieman outona mielipiteideni ja kiinnostuksenkohteideni vuoksi. Kaipa se luovuus sitten on monesta vähän omituista. Miksi minä en koskaan ole jaksanut innostua useiden muiden tyttöjen/naisten pinnallisesta arvomaailmasta vaan syvällisemmät ja ”isommat” asiat ovat olleet aina jotenkin lähempänä minun kiinnostustani?

Lahjakkuutta löytyy meistä kaikista, se vain pitää oppia kaivamaan esiin ja näin löytää omat vahvat puolensa, joita voi kehittää. Tämä pitää pyrkiä opettamaan oppilailleenkin ja tukea sekä rohkaista oppilasta vahvojen puoltensa kehittämisessä. Parhaiten opettaja tukee oppilasta olemalla itse innostava, innokas ja positiivinen malli. Löydä oma lahjakkuutesi ja hyväksy ”huonot” puolesi niin autat lahjakasta nuorta oppilasta hyväksymään itsensä ja kehittämään lahjojaan aikuistumisen korkealla kynnykselläkin. Kypsä aikuinen antaa oppilaalleen vapauden tietyissä rajoissa ja hyväksyy hänet omana itsenään. Näin hän antaa oppilaalle tilaa luovalle kokeilulle turvallisissa rajoissa. Kypsä aikuinen on itse hyvä roolimalli ja elää periaatteidensa ja opetustensa mukaisesti. Hän ei halveksi eikä arvioi väheksyvästi.

Lähteet

Anttila, M & Juvonen, A 2002. Kohti kolmannen vuosituhatvuotisen musiikkikasvatusta. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.

Kurkela, Kari 1997. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittämisen ja luovan asenteen psykodynamiikkaa. Helsinki

Raehalme, Outi 1996. Lahjakas nainen. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino

Uusikylä, Kari 1994. Lahjakkaiden kasvatus. Juva: WSOY

Muuta kirjallisuutta

Uusikylä, K.1996. Isät meidän. Luovaksi lahjakkuudeksi kasvaminen. Juva: WSOY

Ziehe, Thomas suom. Sironen R. ja Tuormaa J. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy